

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

INTERMEDIATE LEVEL OF SPOKEN SANSKRIT

DR. ANURADHA CHOUDRY

**DEPARTMENT OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
IIT KHARAGPUR**

Lecture 36: Introduction of nouns (m) ending with 'u' and 'i' in the three *vacanas*

CONCEPTS COVERED

- ❑ Revision of पुंलिङ्ग (pumliṅga – masculine) words ending with अकार (akāra – letter ‘a’) in all the vacanas.
- ❑ Introduction of the पुंलिङ्ग (pumliṅga – masculine) words ending with उकार (ukāra – letter ‘u’) and इकार (ikāra – letter ‘i’) in all the vacanas.
- ❑ Practice of धातुरूप (dhāturūpa – verb conjugation)
- ❑ Building of vocabulary

**पुनःस्मरणम् punaḥsmaraṇam - Revision of
3rd Person Nouns in the Singular, Dual and Plural
(m 'a' ending)**

**परिचयः paricayaḥ - Introduction of
3rd Person Nouns in the Singular, Dual and Plural
(m 'u' and 'i' ending)**

with अभ्यासः (abhyāsaḥ) - Practice

वचनम् -> एकव. एकव. एकव. द्विव. द्विव. द्विव. बहुव. बहुव. बहुव.
vacanam ekava. ekava. ekava. dviva. dviva. dviva. bahuva. bahuva. bahuva.

विभक्तिः -
vibhaktiḥ

जनक

गुरु

कवि

जनक

गुरु

कवि

जनक

गुरु

कवि

प्रयोगः

अभ्यासः

प्रथमा
prathamā

जनकः
janakāḥ

गुरुः
guruḥ

कविः
kaviḥ

जनकौ
janakau

गुरु
gurū

कवी

जनकाः
janakāḥ

गुरवः
guravaḥ

कवयः

अस्ति ... /

स्थाप् / हस्

द्वितीया
dvitīyā

जनकम्
janakam

गुरुम्
gurum

कविम्
kavim

जनकान्
janakān

गुरुन्
gurūn

कवीन्

पश्यति ...

सूच् / हास्

तृतीया
tritīyā

जनकेन
janakena

गुरुणा
guruṇā

कविना
kavinā

जनकैः
janakaiḥ

गुरुभिः
gurubhiḥ

कविभिः

गच्छति ...

खाद् / भ्रम्

चतुर्थी
caturthī

जनकाय
janakāya

गुरवे
gurave

कवये
kave

जनकाभ्याम्
janakābhyām

गुरुभ्याम्
guruabhyām

कविभ्याम्

जनकेभ्यः
janakebhyah

गुरुभ्यः
guruabhyah

कविभ्यः

ददाति... /
नमः

प्रदा / पच्

पञ्चमी
pañcamī

जनकात्
janakāt

गुरोः
guroḥ

कवेः
kaveḥ

जनकयोः
janakayoḥ

गुरवोः
guravoḥ

कव्योः

जनकानाम्
janakānām

गुरुणाम्
guruṇām

कवीनाम्

कार्यम् /
अस्ति

कृपा

सप्तमी
saptamī

जनके
janake

गुरौ
gaurau

कवौ
kavau

जनकेषु
janakeṣu

गुरुषु
guruṣu

कविषु

प्रीतिः /
बलम्

(सम्बोधनम्)
(sambodhanam)

हे जनक
he janaka

हे गुरो
he guro

हे कवे
he kave

हे जनकौ
he janakau

हे गुरु
he gurū

कवी

हे जनकाः
he janakāḥ

हे गुरवः
he guravaḥ

हे कवयः

शृणोतु

उकारान्त पु

साधुः

शिशुः / सूनुः

प्रभुः / बन्धुः

हेतुः / ऋतुः

वायुः / विधुः

पशुः / तरुः

लघुः / गुरुः

इकारान्त पु

मुनिः / ऋषिः

अतिथिः

राष्ट्रपतिः

न्यायाधिपतिः

अग्निः / रविः

कपिः / गिरिः

आदिः

वचनम् vacanam	एकव. ekava.	एकव. ekava.	एकव. ekava.	द्विव. dviva.	द्विव. dviva.	द्विव. dviva.	बहुव. bahuva.	बहुव. bahuva.	बहुव. bahuva.			उकारान्त पु	इकारान्त पु		
विभक्तिः - vibhaktiḥ	जनक	गुरु	कवि	जनक	गुरु	कवि	जनक	गुरु	कवि	प्रयोगः	अभ्यासः	साधुः	मुनिः / ऋषिः		
प्रथमा prathamā	जनकः janakaḥ	गुरुः guruḥ	कविः kaviḥ	जनकौ janakau	गुरु gurū	कवी kavī	जनकाः janakāḥ	गुरवः guravaḥ	कवयः kavayaḥ	अस्ति ... /	स्थाप् / हस्	शिशुः / सूनुः	अतिथिः		
द्वितीया dvitīyā	जनकम् janakam	गुरुम् gurum	कविम् kavim				जनकान् janakān	गुरुन् gurūn	कवीन् kavīn	पश्यति ...	सूच् / हास्	हेतुः / ऋतुः	न्यायाधिपतिः	प्रभुः / बन्धुः	राष्ट्रपतिः
तृतीया tritīyā	जनकेन janakena	गुरुणा guruṇā	कविना kavinā	जनकाभ्याम् janakābhyām	गुरुभ्याम् gurubhyām	- भ्याम् - bhyām	जनकैः janakaiḥ	गुरुभिः gurubhiḥ	कविभिः kavibhiḥ	गच्छति ...	खाद् / भ्रम्	वायुः / विधुः	अग्निः / रविः		
चतुर्थी caturthī	जनकाय janakāya	गुरवे gurave	कवये kavaye				जनकेभ्यः janakebhyaḥ	गुरुभ्यः gurubhyaḥ	कविभ्यः kavibhyaḥ	ददाति... / नमः	प्रदा / पच्	पशुः / तरुः	कपिः / गिरिः	लघुः / गुरुः	आदिः
पञ्चमी pañcamī	जनकात् janakāt	गुरोः guroḥ	कवेः kaveḥ				जनकयोः janakayoḥ	गुर्वोः gurvoḥ	कव्योः kavyoḥ	जनकानाम् janakānām	गुरुणाम् guruṇām	कवीनाम् kavīnām	कार्यम् / अस्ति	कृपा	
षष्ठी ṣaṣṭhī	जनकस्य janakasya			जनके janake	गुरौ gurau	कवौ kavau				जनकेषु janakeṣu	गुरुषु guruṣu	कविषु kaviṣu	प्रीतिः / बलम्		
सप्तमी saptamī	जनके janake	गुरौ gurau	कवौ kavau	जनकौ he janakau	हे गुरु he gurū	हे कवी he kavī	हे जनकाः he janakāḥ	हे गुरवः he guravaḥ	हे कवयः he kavayaḥ	शृणोतु					
(सम्बोधनम्) (sambodhanam)	हे जनक he janaka	हे गुरो he guro	हे कवे he kave												

सम्भाषणम् (sambhāṣaṇam) - Conversation

श्रीगुरुवन्दनम् śrīguruvandanam

गुरुः + ब्रह्मा

गुरुर्ब्रह्मा

गुरुः + विष्णुः + गुरुः

गुरुर्विष्णुर्गुरुदेवो

महेश्वरः

महेश्वरः।

gururbrahmā gururviṣṇurgurudevo maheśvaraḥ।

गुरुः + ए

गुरुरेव (/ गुरुः साक्षात्) परब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः॥

gurureva (/ guruḥ sākṣāt) parabrahma tasmai śrīgurave namaḥ।।

The Guru is Brahma, the Guru is Vishnu, the Guru Deva is Maheshwara (Shiva).

The Guru is verily the Para-Brahman (Supreme Brahman); Salutations to that Guru.

Guru: A Friend

If anyone steps on your ego, instantly, he becomes your enemy. But a Guru is a friend who constantly tramples your ego.

Conclusion

*Sadguru Jaggi Vasudev
Indian Yogi, Mystic, and Author
Founder of the Isha Foundation
(3rd September 1957)*

References

- ❑ Narendra. (1997). *Functional Sanskrit: its communicative aspect*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Narendra. (2003). *Speak Sanskrit: the easy way*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Green Message. (2019). Retrieved September 20, 2019, from greenmesg.org:
https://greenmesg.org/stotras/gurudeva/guru_stotram.php
- ❑ Wise Old Sayings. (n.d.). Retrieved September 20, 2019, from
<http://www.wiseoldsayings.com>: <http://www.wiseoldsayings.com/guru-quotes/>
- ❑ Raghavan, V. (1938). *Book Excerptise: A Book Unexamined is Wasting Trees*. Retrieved September 20, 2019, from www.cse.iitk.ac.in:
<https://www.cse.iitk.ac.in/users/amit/books/raghavan-1938-prayers-praises-psalms.html>

आनन्दोऽस्तु वः
ānando'stu vah

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

*Thank
you*

